

MAAILMA

Työn

3-4/2011

KANSAINVÄLINEN
TYÖJÄRJESTÖ

Syrjinnän monet
kasvot

Työn Maailma -lehden artikkelit perustuvat Kansainvälisen työjärjestön ILO:n julkaiseman *World of Work* -lehden aineistoon. Lehden tehtävänä on tehdä ILO:n toimintaa tunnetuksi Suomessa sekä kertoa ajankohtaisista työelämään liittyvistä kysymyksistä eri puolilla maailmaa. Kirjoitukset eivät kuitenkaan välttämättä edusta ILO:n virallista kantaa. Lehti ilmestyy suomen lisäksi 14 muulla kielellä.

Työn Maailma -lehteä julkaisee Suomen ILO-neuvottelukunta, jonka tehtävänä on avustaa työ- ja elinkeinoministeriötä ILO:n toimialaan kuuluvien asioiden käsittelyssä. Neuvottelukunnan tehtävät on määritellyt Suomen ILO-neuvottelukunnasta annetussa asetuksessa (851/77). Neuvottelukuntaan kuuluu puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi 12 jäsentä, jotka edustavat työasiain-, sosiaali- ja terveys- sekä ulkoasiainhallintoa, julkisen alan työnantajatahoja ja merkittäviä työnantaja- ja työntekijäkeskusjärjestöjä. Neuvottelukunnan puheenjohtaja toimii myös *Työn Maailma* -lehden päätoimittajana.

Yhdestä kahteen sivua lehdestä on varattu neuvottelukunnan omalle tiedotusaineistolle.

Lehti ilmestyy kolmesta neljään kertaa vuodessa.

Tämän lehden artikkelit on aiemmin julkaistu *World of Work* -lehden numerossa 72.

Päätoimittaja
Raila Kangasperko
Hallitusneuvos
Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 32, 00023 VALTIONEUVOSTO

Toimitus ja taitto
Marketta Ollikainen
LavengriPress
Neljäs Linja 17 - 19 A 26,
00530 HELSINKI
email: marketta.ollikainen@kolumbus.fi

Painopaikka
Edita Prima Oy

Osoitteenmuutokset ja tilaukset:
email: rekisteripalvelut@edita.fi tai
Fax: 020 450 2452
(Osoitteenmuutoksiin/tilauksiin pydetään laittamaan viitteeksi ”Työn Maailma -lehti”)

ISSN 1237-4571
Kannen kuva: ILO

Pääkirjoitus

ILO:n arvopolitiikalla on käyttöä

Viime kesäkuussa pidettiin Kansainvälisen Työjärjestön (ILO) ylimmän päättävän elimen 100. työkonferenssi. Tästä syystä konferenssi oli tavallista juhlavampi.

Presidentti **Tarja Halonen** oli konferenssin avajaisissa puhujana. Hän korosti puheessaan, että ILO:n arvoja ja politiikkaa tarvitaan nykyisin enemmän kuin koskaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden lisäämiseksi. Globaalin talouden etuja ei voida saavuttaa, jollei samalla kunnioiteta työntekijöiden perusoikeuksia. Samantapaisia ajatuksia esittivät tässä juhlakonferenssissa myös Venäjän pääministeri **Putin**, Saksan liittokansleri **Merkel** ja Tansanian presidentti **Kikwete**.

ILO:n rooli yhtenä vaikuttajana kansainvälisessä yhteistyössä onkin kasvanut. Taloudellisen kasvun entistä kestävämpää ja tasapainoisempaa mallia haettaessa ainoana kolmikantaisena kansainvälisenä järjestönä ILOlla on parhaat mahdollisuudet toimia neuvottelupöydissä, kuten WTO:ssa sekä G-8 ja -20 maiden kokouksissa, siten, että presidentti Halosen esittämät näkemykset toteutuvat myös käytännössä eivätkä vain juhlapuheissa. ILO:n panoksella voidaan vaikuttaa siihen, että globaalissa maailmantaloudessa ei unohdeta työntekijöitä, jotka omalla työllään rakentavat nimenomaan tätä taloutta.

Ovatko nämä vain suuria sanoja, joilla ei ole vaikutusta kansalaisten arkeen. Optimistille puoli lasillista on melkein täysi ja pessimistille melkein tyhjä. Realistina voisi todeta, että kehittyvissä maissa maan kansalaiset hyötyvät ILO:n ponnisteluista ihmisarvoisen työn ja järjestäytymisoikeuksien puolesta. Jopa Myanmarissa (Burmassa) on havaittavissa alkavaa kehitystä. Lainsäädäntöä valmisteltaessa ja oikeuskäytännössä ILO:n perusperiaatteilla on edelleen merkittävä rooli niin Suomessa kuin EU:ssakin. Ne ovat tukeva selkäranka sille, ettei maailmantaloutta edistävillä muilla toimenpiteillä uhata tätä perusoikeutta.

Toisaalta jokaisen valtion on tehtävä omat kotiläksynsä. ILO ei voi niitä niiden puolesta tehdä. Tämän vuoden työkonferenssissa hyväksyttiin laajalla äänten enemmistöllä uusi kotityötä koskeva sopimus. Sopimus on merkittävä ns. kotiapulaisille, joita ”tuodaan” kehittyvistä maista ja joiden työlolot saattavat olla kurjat. Aika näyttää, miten ILOssa sopimuksen hyväksyneet valtiot kansallisesti toimivat, ratifioivatko ne sopimuksen ja saattavat näin sen periaatteet voimaan. Suomi selvittää parhaillaan edellytyksiä sopimuksen ratifioimiseksi.

ILO:n saavutuksista huolimatta järjestönkin on muututtava ja kehityttävä, jotta se voi nykyoloissa toimia tuottavasti ja tehokkaasti. Sen toimenpiteiden vaikutuksia tulee myös seurata ja arvioida. ILO:n hallintoneuvostossa onkin meneillään tällaisten toimien edistäminen yhteistyössä ILO:n toimiston kanssa. Ainakin allekirjoittanut voi iloisella mielellä todeta, että jos ILOa ei olisi perustettu jo vuonna 1919, se tulisi tehdä viimeistään nyt.

Raila Kangasperko
Hallitusneuvos
ILO-neuvottelukunnan puheenjohtaja

Kuva: Tuukka Santanen/TEM

Tässä numerossa

Syrjintä työelämässä yhä yleisempää

Maailmanlaajuisen talouskriisin syvenemisen myötä myös kaikenlainen syrjintä työelämässä näyttää lisääntyvän. Osana ILO:n vuonna 1998 Kansainvälisessä työkonferenssissa hyväksymän työelämän peruseriaatteita ja oikeuksia koskevan julistuksen seurantaan ILO on valmistellut maailmanraportin, jossa tasa-arvon toteutumista työelämässä on selvitetty monesta näkökulmasta. Raportti julkistettiin Kansainvälisen työkonferenssin historiallisessa 100. istunnossa kesäkuussa Genevessä. Tässä *Työn Maailman* numerossa pohdimme syitä työssä tapahtuvaan syrjintään ja keinoja sen ehkäisemiseksi.

Kuva: M. Crozet/ILO

Monet maailman 650 miljoonasta vammaisesta kärsivät syrjinnästä työelämässä.

Artikkelit

Taluskriisi lisännyt syrjintää työpaikoilla s. 4

Tasa-arvoa työelämässä kartoittava ILO:n tuore maailmanraportti osoittaa, että syrjintä työpaikoilla on aiempaa monitahoisempaa.

Rasismi kasvaa globaalien taloustaantumien varjossa s. 6

Globaalien taloustaantumien jälkimainingeissa rasistinen syrjintä näyttää selvästi lisääntyvän, väittää yhdysvaltalainen toimittaja Gary Humphreys. Hän pohtii artikkelissaan, millaista politiikkaa viimeksi kuluneina vuosikymmeninä työn maailmassa on oikein harjoitettu.

Siirtotyöläiset kahden tulen välissä s. 8

Siirtotyöläisten ahdinko kasvaa taloudellisen taantumien kourissa. Toisaalta heidät haluttaisiin lähettää kotimaihinsa, toisaalta taas heitä tarvittaisiin tulevaisuuden työvoiman turvaajina.

Yli 50-vuotias, entä sitten? s. 10

Hallitukset etsivät keinoja ikääntyvien työntekijöiden pysyttämiseksi työmarkkinoilla, esimerkiksi pidentämällä eläkkeelle siirtymiskäyttä. Toisaalta työnantajat ovat entistä haluttomampia palkkaamaan heitä.

Kotitaloustyöntekijät työsuojelulain piiriin s. 12

Kansainvälinen työkonferenssi hyväksyi kesällä kotitaloustyöntekijöitä koskevan yleissopimuksen, joka toteutuessaan turvaa kotitaloustyöntekijöille samat oikeudet kuin muillekin työntekijöille.

ILOlle vahva rooli sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämässä s. 14

Kansainvälisen työkonferenssin historialliseen 100:nteen istuntoon oli kutsuttu joukko maailman johtajia, jotka puheenvuoroissaan korostivat ILO:n vahvempaa roolia maailmantalouden elvytystoimien ja sosiaalisesti oikeudenmukaisemman globalisaation muotoilussa.

Työn Maailma ja Suomi s. 15

- Professori Bruun ILO:n yhdistymisvapauskomiteaan
- ILO:n hallintoneuvosto päätti ensi kesän työkonferenssin teemoista

Työn Maailma uutisotsikoissa s. 16

- Sarkozy kiirehtii G20-maita vahvistamaan globalisaation sosiaalisia ulottuvuuksia
- ILO:n hallintoneuvosto valitsi uuden puheenjohtajan

ILOn maailmanraportti 2011

Syrjintä työn maailmassa

Taluskriisi lisännyt syrjintää työpaikoilla

Taloudellisesti epävakaina aikoina valitukset syrjinnästä työpaikoilla näyttävät lisääntyvän. Tasa-arvoa työelämässä kartoittava ILO:n tuore maailmanraportti osoittaa, että syrjintä työpaikoilla on aiempaa monitahoisempaa ja monilla aloilla syrjinnästä on tullut pikemminkin sääntö kuin poikkeus.

ILO:n maailmanraportti tasa-arvosta työpaikoilla varoittaa vaaroista, joita seuraa, jos taloudellisen taantuman aikana ei huolehdi syrjinnänvastaisista ohjelmista ja työntekijöiden oikeuksista työpaikoilla.

– Me näemme tämän populististen ratkaisujen nousussa, mikä uhkaa kiipeästi useiden vuosikymmenten saavutuksia, ILO:n pääjohtaja **Juan Somavia** toteaa.

Raportin mukaan kovat leikkaukset

työhallinnon ja työsuojelun budje-teissa sekä jo olemassa olevien syrjintää ehkäisevien ja tasa-arvoa lisäävien elinten rahoituksessa voivat vakavasti vahingoittaa niiden kykyä ehkäistä taloudellisia kriisejä johtamasta nykyistäkin suurempaan syrjintään ja epätasa-arvoon.

Syrjinnästä työpaikoilla ei ole kuitenkaan käytettävissä luotettavia tilastoja, mikä raportin mukaan vaikeuttaa taantuman vaikutusten arvi-

ointia. Siksi se kehottaakin hallituksia lisäämään inhimillisiä, teknisiä ja taloudellisia resursseja, jotta tietojen keruuta syrjinnästä työpaikoilla voitaisiin parantaa kansallisella tasolla.

Raportissa kiinnitetään myös huomiota siihen, että työpaikoilla on alkanut ilmetä uusia syrjinnän muotoja samalla kun vanhoihinkaan haasteisiin ei ole pystytty kunnolla vastaamaan.

ILO tukee syrjinnän ehkäisyä

ILO:n maailmanraportti suosittaa useita toimia, joihin hallitusten tulisi ryhtyä työsyRJinnän ehkäisemiseksi. Näitä ovat muun muassa ILO:n kahden syrjintää ja tasa-arvoa koskevan perussopimuksen universaali ratifiointi ja täytäntöönpano, työllisyydessä ja työpaikoilla tapahtuvan syrjinnän ehkäisemistä koskevan tiedon jakaminen ja kehittäminen, teknisen tuen antaminen ILO:n jäsenvaltioille, jotta ne voivat tehokkaammin toteuttaa syrjimättömyyden perusoikeutta työssä sekä keskeisten tasa-arvon toimijoiden kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen.

ILO:n samapalkkaisuutta koskevan yleissopimuksen numero 100 vuodelta 1951 on tähän mennessä ratifioinut ILO:n 183 jäsenvaltiosta 168 maata. Työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä tapahtuvan syrjinnän kieltävä yleissopimuksen numero 111 vuodelta 1958 on puolestaan ratifioinut 169 ILO:n jäsenvaltiota. Raportissa huomautetaan, että kunkin sopimuksen ratifiointitaso tulisi olla yli 90 prosenttia, jotta tavoite universaalista ratifioinnista saavutetaan.

– Kaikkien miesten ja naisten perusoikeus syrjimättömyyteen työssä ja eri ammattialoilla on ydinkohta kestävä ja tasapainoista taloudellista kasvua ja oikeudenmukaisempia yhteiskuntia korostavassa ihmisarvoisen työn ohjelmassa. Oikea vastaus haasteeseen on, että taloudellista kasvua edistäviin ohjelmiin yhdistetään työllisyyttä, sosiaaliturvaa ja oikeuksia työssä edistäviä ohjelmia siten, että ne mahdollistavat hallitusten ja yhteiskunnan eri toimijoiden yhteistyön mukaan lukien koulutus asenteiden muuttamiseksi, Somavia toteaa.

ILO:n tasa-arvoa ja syrjintää työssä kartoittava maailmanraportti on osa ILO:n vuosittain julkaisemaa tutkimussarjaa osana ILO:n vuonna 1998 Kansainvälisessä työkonferenssissa hyväksymän työelämän peruseriaatteita ja oikeuksia koskevan julistuksen seuranta. Julistus käsittelee yhdistymisvapautta sekä lapsityön, pakko-työn ja syrjinnän poistamista työn maailmassa. ■

ILO:n maailmanraportti Equality at Work: The continuing challenge on luettavissa ILO:n verkkosivuilla www.ilo.org

Kuva: K. Cassidy/ILO

Avainhuomioita raportista

ILO:n maailmanraportin mukaan naiset ansaitsevat yhä keskimäärin 10–30 prosenttia vähemmän kuin miehet. Raskauteen ja äitiyteen liittyvä syrjintä on yleistä, vaikka monissa maissa työaikoja on asteittain pyrittykin järjestämään joustavasti perheystävällisempään suuntaan.

Seksuaalinen häirintä on merkittävä ongelma työpaikoilla. Eniten siitä kärsivät naiset, jotka ovat nuoria, työpaikastaan taloudellisesti riippuvaisia, yksinäisiä, eronneita tai maahanmuuttajia. Kiusanteon kohteeksi joutuvat miehet ovat yleensä nuoria, homoseksuaaleja tai kuuluvat johonkin etniseen vähemmistöön.

Rasistiset asenteet estävät entistä useamman tasa-arvoisen pääsyn työmarkkinoille, varsinkin jos he ovat syntyperältään afrikkalaisia, aasialaisia, alkuperäiskansojen tai etnisten vähemmistöjen jäseniä.

Maahanmuuttajatyöntekijöitä syrjitään laajasti työnhaussa, ja niiltäkin, jotka ovat työllistettyjä, usein estetään pääsy muun muassa sosiaaliturvaohjelmien piiriin.

Yhä useampi nainen ja mies kohtaa syrjintää uskonnon perusteella. Erityisesti julkisilla aloilla myös poliittiset mielipiteet voivat olla esteenä työllistymiselle.

Maailman noin 650 miljoonan vammaisen työllisyysaste on yhä alhainen, mikä kertoo heihin kohdistuvasta työsyRJinnästä.

Pakolliset aids-testit lisäävät aidsiin sairastuneiden tai Hiv-tartunnan saaneiden syrjintää tai heitä testataan tilanteissa, jotka eivät tarkkaan ottaen ole vapaaehtoisia tai luottamuksellisia.

Euroopan unionin maissa ILO:n tutkimukseen osallistuneista 64 prosenttia uskoi talouskriisin lisäävän ikäsyRJintää työmarkkinoilla.

Joissain teollisuusmaissa elämäntapoihin kuten tupakointiin ja lihavuuteen liittyvä syrjintä on lisääntynyt.

Rasismi kasvaa globaalin taloustaantumun varjossa

Globaalin taloustaantumun jälkimainingeissa rasistinen syrjintä näyttää selvästi lisääntyvän. Tämä herättää kovia kysymyksiä siitä, millaista politiikkaa viimeksi kuluneina vuosikymmeninä työn maailmassa on oikein harjoitettu.

Työelämän perusoikeuksia koskevan ILO:n julistuksen toimeenpanoa edistävän ohjelman asiantuntija **Lisa Wong** ei ole yllättynyt tiedoista, joiden mukaan etninen syrjintä työn maailmassa on lisääntynyt globaalin taloustaantumun jälkimainingeissa.

– Etniset vähemmistöt kohtaavat syrjintää työmarkkinoilla, muun muassa koulutukseen pääsyssä ja terveydenhuollossa silloinkin, kun taloudessa menee hyvin. Talouden taantumassa nuo ongelmat kärjistyvät entisestään, hän toteaa.

Wongin mukaan hallitusten suositukset tiukat elvytyspaketit velkatason pienentämiseksi voivat jopa lisätä vähemmistöjen syrjintää erityisesti maissa, joissa sosiaaliapu- tai integraatio-ohjelmat on sisällytetty mukaan. Etnisistä vähemmistöistä kuten siirtotyöläisistä

tulee syntipukkeja, jotka ovat helppoja kohteita poliittisten ääriainesten rasistiselle retoriikalle, mikä tietysti ruokkii lisääntyvää syrjintää.

Tiedetään hyvin, mitkä tekijät lisäävät syrjintää ja sosioekonomista syrjäytymistä, mutta niiden valvonta ei ole helppoa.

– Valvontaa ja toimenpiteiden kohdentamista vaikeuttaa se, että ei ole olemassa kattavaa tilastointia ja kansallisilla tasoilla puuttuu syrjinnän perusteiden selkeä määrittely, Wong selvittää. Hän kehottaakin hallituksia lisäämään pikaisesti inhimillisiä, teknisiä ja taloudellisia voimavaroja syrjintää koskevan tilastoinnin parantamiseksi.

Työttömyysastetta pidetään yhtenä parhaimmista syrjinnän indikaattoreista työn maailmassa. On olemas-

sa todisteita siitä, että tietyt etniset vähemmistöt kärsivät erityisen voimakkaasti talouden taantumasta. Esimerkiksi Yhdysvalloissa työttömyysaste afroamerikkalaisten keskuudessa on melkein kaksi kertaa niin korkea kuin valkoisella väestöllä. Talouskriisin alusta lähtien kuilu vähemmistöjen ja pääväestön välillä on entisestään kasvanut.

– Afrikkalaissyntyisten tilanne vaatii erityishuomiota kaikkialla maailmassa, Wong painottaa. Hän muistuttaa, että myös Euroopassa afrikkalaissyntyisten tilanne on hyvin samantapainen kuin Yhdysvalloissa. Etelä-Afrikassa mustien työttömyys on selvästi korkeampi kuin valkoisen vähemmistön ja mustat ovat valkoisia vähemmän edustettuna korkean tason johtotehtävissä.

Brasiliassa toimivan ILO:n vähemmistö ja tasa-arvoasiantuntijan **Rafaela**

Kuva: M. Crozet/ILO

Yhdysvalloissa afroamerikkalaisten työttömyysaste on melkein kaksi kertaa niin korkea kuin valkoisen väestön.

Eggin mukaan ongelmat ovat samat myös Brasiliassa. Tilastot osoittavat, että työttömyysaste mustien ja värilisten työntekijöiden keskuudessa on noin 10,1 prosenttia, kun se valkoisten työntekijöiden keskuudessa on 8,2 prosenttia.

– Yleisesti ajatellaan, että Brasiliassa ei olisi rodullista syrjintää, siksi rotukysymyksiin ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota, hän sanoo.

Vain vähän edistystä

Rasistisen syrjinnän ehkäisyssä työpaikoilla ei ollut kovin paljon edistytty ennen maailmanlaajuisen taluskriisin käynnistymistään vuonna 2008.

– Vuoden 2001 jälkeen, jolloin Durbanin julistusta ja toimintaohjelmaa etnistä syrjintää vastaan ensi kerran hahmoteltiin, on tapahtunut hyvin vähän muutosta, Wong sanoo. Tämä huomattiin myös Genevessä huhtikuussa 2009 pidetyssä Durbanin julistuksen seurantakokouksessa, jossa YK:n jäsenvaltioita kehoitettiin ryhtymään tehokkaisiin ehkäisytöihin rasistisia liikkeitä ja aatteita vastaan.

Ei voi sanoa, etteikö muutosta olisi yritetty. Esimerkiksi Euroopassa – erityisesti Bulgariassa ja Irlannissa – on käynnistetty lukuisia aloitteita parantamaan romanien ja kiertolaisten perustaitoja ja taloudellista osallistumista. Romanian vaikea tilanne Euroopassa on herättänyt laajaa huomiota ja osa rahoittajista onkin käynnistänyt hankkeita romanien syrjinnän ja suoranaisen vainon lopettamiseksi. Slovaakiassa, jossa muun muassa Amnesty International on ollut huolestunut romanien kohtelusta, yhdysvaltalainen US Steel Kosice -teräsyhtiö on kehittänyt hankkeen edistämään Velka Idan kylän asukkaiden työllisyyttä. Kylän väestöstä 40 prosenttia on romaneja.

Kansallisella tasolla Suomi on ollut edellä kävijän asemassa etnisen syrjinnän ehkäisyssä. Joulukuussa 2009 se käynnisti kansallisen romanipoliittisen ohjelman, joka edistää romanien osallistumista ammatilliseen koulutukseen ja työharjoitteluun ja tukee heidän pääsyään työmarkkinoille. Hallituksen tavoitteena on, että vuoteen 2017 mennessä romaniväestön tasa-

arvoinen kohtelu ja yhteiskuntaan integroituminen olisi toteutunut Euroopan maista parhaiten juuri Suomessa.

Suomen käynnistämät

hankkeet ovat kuitenkin olleet harvinaisia muualla Euroopassa, jossa romanien syrjintä on yhä yleistä ja laajalle levinnyttä, mikä on vahvistanut heidän syrjäytymistään ja köyhyyttään. Monet romanit jäävät vaille koulutusta ja työtä ja heidän elinikäodotuksensa on alhaisempi kuin eiromanien. On tarpeetonta sanoa, että koulutuksen ja työkokemuksen puute on vakava este työmarkkinoille osallistumiselle.

Jonkin verran romanien ja kiertolaisten ongelmia on yritetty ratkoa myös mikroluototusohjelmien ja ammatillista koulutusta edistävien ohjelmien avulla muun muassa Espanjassa, Unkarissa ja Irlannissa. Wong pitää ohjelmia hyvinä, mutta korostaa, että niitä tarvittaisiin lisää. Hän toivoo myös kiinteämpää yhteistyötä eri hankkeiden välillä.

Positiivinen syrjintä herättää kysymyksiä

Samaan aikaan on alkanut herätä kysymyksiä joidenkin syrjinnän vastaisen strategioiden kuten positiivisen syrjinnän ja kiintiökäytäntöjen toimivuudesta. **Paul Abell** amsterdamilaisesta monikulttuurista edistävästä Leeuwendaali-järjestöstä sanoo, ettei hän ole koskaan nähnyt positiivisen syrjinnän toimivan, vaikka hän on tehnyt vuosia työtä syrjinnän ehkäisemiseksi työpaikoilla. Abellin mielestä positiivinen syrjintä luo helposti kaukana enemmistöryhmissä, kun taas syrjityt voivat tuntea itsensä leimaetuiksi.

Wong ei kuitenkaan ihan heti haluaisi luopua positiivisesta syrjinnästä, jossa vähemmistöjen tasa-arvoisen kohtelun varmistamiseksi heille tullaan tiettyjä etuja suhteessa enem-

Kuva: 2011 Microsoft Corporation

mistöryhmiin.

– Positiiviseen syrjintään perustuvien ohjelmien vaikutuksista yhä keskustellaan, mutta on myös näyttöä siitä, että ne ovat olleet hyödyllisiä. Voi olla, että prosessi tarvitsee enemmän aikaa selvien tulosten saamiseksi, hän toteaa.

Wong viittaa Etelä Afrikan työelämän tasa-arvokomissioon, joka on varoittanut luopumasta positiiviseen syrjintään pohjaavista toimintaohjelmista liian aikaisin. Komissio on huomauttanut, että Etelä-Afrikassa jo saavutettu edistys voidaan helposti menettää, jos positiiviseen syrjintään perustuville toimintaohjelmille asetetaan tarkkoja määräaikoja.

Vaikka Abell suhtautuukin varauksella syrjinnän ehkäisyn edistymiseen työpaikoilla, hän uskoo, että työpaikat muuttuvat tulevaisuuden Euroopassa väistämättä monikulttuurisiksi.

– Maat kuten Hollanti ovat ikäänkötymässä ja niiden on hyödynnettävä paremmin vähemmistöjään ja maahanmuuttajiaan. Siksi monikulttuuri-ohjelmia tullaan tarvitsemaan entistä enemmän, hän sanoo.

Abellin mukaan tämä on nähtävissä jo muun muassa joissain rakennusyrityksistä, jotka ovat alkaneet kiinnittää huomiota monikulttuurisuusstrategioihin, koska ne uskovat tarvitsevansa tällaisia strategioita tulevaisuudessa.

– Ne (yritykset) katsastavat työntekijöitä tuleviksi vuoksiksi ja ne tietävät, että nuo työntekijät eivät välttämättä ole valkoisia, hän toteaa.

Gary Humphreys

Kuva: B. Dutta/ILO

Siirtotyöläiset kahden tulen välissä

Siirtotyöläisten ahdinko kasvaa taloudellisen taantuman kourissa. Toisaalta heidät haluttaisiin lähettää kotimaihinsa, toisaalta taas heitä tarvittaisiin tulevaisuuden työvoiman turvaajina. Siirtotyöläisten syrjintää ehkäisevän politiikan onnistuminen riippuu siitä, miten hyvin sosiaalisessa vuoropuhelussa onnistutaan sovittamaan yhteen keskenään kilpailevat intressit, sanoo yhdysvaltalainen toimittaja Gary Humphreys oheisessa artikkelissaan.

Siirtotyöläiset kuuluvat siihen ryhmään, joita taloudellinen taantuma koettelee ehkä kovimmin – osittain siksi, että he työskentelevät usein aloilla kuten rakennuksilla tai turismissa, joihin taantuma näyttää vaikuttavat ensimmäisenä. Mutta kun ajat käyvät kovemmiksi, heidän syrjintänsäkin kovenee.

– Taloudellisesti epävarmoina aikoina siirtotyöläiset näyttävät aina olevan ensimmäisiä, joita syytetään, eikä tämä kriisi eroa siitä mitenkään, sanoo ILO:n siirtolaisasiantuntija **Patric Taran** ILO:n kansainvälisestä siirtolaisohjelmasta.

Esimerkiksi vuonna 2008 Etelä-Afrikassa siirtotyöläisiin kohdistui

hyökkäyksiä, joissa noin 60 ulkomaalaista työntekijää sai surmansa ja noin 10 000 jäi kodittomiksi. Tuorein esimerkki on Rosarnosta, Italiasta, jossa kaksipäiväisissä levottomuuksissa loukkaantui hiljattain 53 siirtotyöläistä ja 1 000 lähetettiin pakolaiskeskuksiin.

– Tällainen käyttäytyminen uhkaa demokratian pelisääntöjä sekä yksilöiden elinmahdollisuuksia ja hyvinvointia. Siksi asiaan on tartuttava äärimmäisen kiireellisesti, Taran toteaa. Hän suosittaa syrjinnänvastaisen lakien vahvistamista ja täytäntöönpanoa, mihin hänen mielestään useimmissa maissa onkin jo asianmukaisesti ryhdytty.

Kokonaisuuksien hahmottamista tarvitaan

Taranin mukaan pelkkä lakien täytäntöönpano ei kuitenkaan yksistään riitä. Tarvitaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa parannetaan työoloja siirtolaisia vastaanottavassa maassa koskien kaikkia heikommassa asemassa olevia työntekijöitä, eikä vain siirtotyöläisiä.

Siirtolaisasiantuntija **Madeleine Sumpston** yhdysvaltalaisesta Siirtolaispolitiikan instituutista, Washingtonista on samoilla linjoilla.

– Siirtolaiskysymys pitää nähdä osana laajempaa kokonaiskuvaa. Siirtolaisuuteen liittyy monia asioita ja ongelmia, jotka on ratkaistava samanaikaisesti, hän sanoo.

Usein kuulee väitettävän, että siirtolaiset polkevat palkkoja, mikä johtaa työolojen ja palkkatason heikkenemiseen isäntämaassa. Kovia tilastoja väitteen tueksi ei juuri ole, mutta kokemukset antavat viitteitä siitä, että siirtolaisuudella on vaikutusta isäntämaan työvoimaan; joissain tapauksissa jopa myönteistä vaikutusta työoloihin ja palkkatasoon.

– Talusasiantuntijat ovat yhtä mieltä siitä, että pitkällä aikavälillä siirtolaisuudella on pieni mutta myönteinen vaikutus palkkoihin ja työllisyyteen, koska siirtolaisuus vauhdittaa talouskasvua, Sumption toteaa.

Hän huomauttaa kuitenkin, että työvoiman segmentoituminen voi heikentää siirtolaisuuden mukanaan tuomaa myönteistä vaikutusta.

– Erityisesti vähiten ansaitsevien kohdalla palkat voivat hienoisesti laskea ja kilpailu työpaikoista koveta, hän sanoo.

Sumptionin mukaan siirtolaisuuden vaikutukset alimpiin palkansaajiin jäävät kuitenkin paljon pienemmiksi kuin muut tekijät, esimerkiksi koulutuksen puute.

– Jos katsotaan etua, minkä henkilö voisi saada työmarkkinoilla, jos hänellä olisi yksi vuosi enemmän koulutusta, se on merkittävästi suurempi kuin mitä hän menettäisi siirtolaisuuden vuoksi.

Sumption uskoo, että työvoiman koulutukseen ja harjoittamiseen tähtäävät ohjelmat tai ohjelmat, jotka auttavat ihmisiä sopeutumaan työelämään joustavammin, ovat pitkän päälle todennäköisesti tehokkaampia kuin yritykset suitsia siirtolaisuutta.

Brysselissä toimivan Kansainvälisen ammattiliittojen konfедераation johtaja **Claire Courteille** haluaisi kiinnittää huomion tapaan, jolla työnantajat kohtelevat siirtotyöläisiä.

– Kantamme on, että jos ihmiset tekevät työtä täällä, heidän tulisi nauttia kaikkia samoja sosiaaliturvan etuja, päästä osalliseksi samoista terveystalvuluista, saada samaa palkkaa ja heillä tulisi olla oikeus liittyä ammattiliittoihin kuin muillakin työntekijöillä. Siirtotyöläisten tasa-arvoisen kohtelun periaate täytyy olla minkä tahansa siirtolaisuuspolitiikan kulmakivi, hän sanoo.

Courteille ei usko, että tällainen avointen ovien politiikka lisäisi siirtotyö-

läisten syrjintää.

– Jos ihmisten sallitaan tulla tekemään esimerkiksi maataloustyötä ja heille ei taata tasa-arvoista kohtelua paikallisten työntekijöiden kanssa, seurauksena on sosiaalinen dumpaus, jossa työnantajat käyttävät hyväksi halvempaa työvoimaa. Jos toisaalta työnantajat eivät pysty palkkaamaan työntekijöitä alle käyvän palkkatason, paikallinen työväestö on luottavaisempi tulevia siirtotyöläisiä kohtaan ja syrjintää tulee vähenemään, hän pohtii.

Courteille arvioi, että tasa-arvoiseen kohteluun perustuva siirtolaispolitiikka todennäköisesti myös vähentäisi konflikteja ja ihmiskauppaa.

Mitä tulee ovien avaamiseen laittomalle siirtolaisuudelle, Courteille väittää, että ovi on jo auki. Rajat vuotavat kuin seula varsinkin Euroopassa.

– Tosiasia on, että enemmistö rakennustyöläisistä Brysselissä, on laittomia siirtolaisia, hän sanoo.

Courteille uskoo myös, että asianmukaiset tasa-arvolait itse asiassa vähentäisivät työnantajien kiinnostusta palkata alunperinkään laittomia siirtolaisia.

Siirtolaisuudesta myönteisiä vaikutuksiin

Courteillen mielestä huomio pitäisi kiinnittää siirtolaisuuden myönteisiin vaikutuksiin isäntämaissa.

– Siirtotyöläiset tuovat muassaan paljon muutakin kuin vain kouluttamatonta työvoimaa. He ovat myös yritysmaailman käynnissäpidon ja taitojen lähde, hän sanoo.

Samaa painotti äskettäin myös **Michael Hüther**, Kölnissä toimivan Saksan talousinstituutin johtaja, kun hän totesi, että siirtolaisvirta on välttämätön tuki talouskasvulle aikana, jol-

loin taidoista on lisääntyvästi puutetta. Hüther viittasi instituutin esittämiin arvioihin, joiden mukaan Saksaan on todennäköisesti tulossa 800 000 siirtotyöläisen virta Keski- ja Itä-Euroopasta seuraavan parin vuoden kuluessa. Hallitus oli aiemmin arvioinut siirtolaisien määräksi 280 000.

Saksan ammattiliitot ovat odotettavasti vaatineet toimia palkkdumpausta ja epätervettä kilpailua vastaan suojellakseen ainakin ammattitaitoisia saksalaisia työntekijöitä ja turvatakseen minimipalkkatason työsuhteessa oleville työntekijöille.

Pohjimmiltaan kysymys on siitä, että kansallisissa talouksissa on kilpailevia intressejä. Liike-elämä haluaa joko korkeasti koulutettua tai kou-

Kuva: ILO

luttamatonta matalapalkkaista työvoimaa. Kotimainen työvoima puolestaan haluaa suojella itseään ”sosiaaliselta dumpaukselta”. Hallitukset taas pyrkivät tasapainoilemaan eri näkemysten välillä ottaen kantaa poliittisten agendoittensa mukaisesti.

Taistelu syrjintää vastaan esimerkiksi lain-säädännöllisin keinoin ilman, että tunnistetaan haasteet, joita siirtolaisuus synnyttää tietyillä talouden osa-alueilla, vain pelaa ihmisten tyytymättömyyteen nojaavien demagogien käsiin.

Gary Humphreys

Yli 50-vuotias, entä sitten?

Hallitukset etsivät keinoja ikääntyvien työntekijöiden pysyttämiseksi työmarkkinoilla, esimerkiksi pidentämällä eläkkeelle siirtymisikää. Toisaalta työnantajat ovat entistä haluttomampia palkkaamaan heitä. Lontoolainen toimittaja Andrew Bibby selvitti ikääntyvien työntekijöiden oikeuksia ja ikäyrjintää Britanniassa ja muuallakin.

Syyskuussa 1906 syntyneen **Buster Martinin** kuolema huhtikuussa tänä vuonna herätti laajaa huomiota brittilehdistössä – ei niinkään hänen korkean ikänsä vuoksi, vaan siksi, että hän kuoli kirjaimellisesti saappaat jalassa. 104 ikävuodestaan huolimatta Martin oli mukana työelämässä kuolinpäiväänsä saakka. Viimeiset viisi vuotta hän oli työskennellyt lontoolaisessa putkifirmassa siivoamassa firman autoja. Lehtitietojen mukaan Martin oli ollut suosittu muun henkilökunnan keskuudessa ja päättänyt usein työpäivänsä oluella työtovereittensa kanssa.

Buster Martin oli ollut onnekas, sillä hän oli löytänyt työnantajan, joka oli suostunut palkkaamaan hänet lähes satavuotiaana. Monet, puolet hänen iästään ovat saaneet huomata, että 50-vuotiasta pidetään usein työmarkkinoilla liian vanhana.

Tasa-arvoa työelämässä kartoittaneen ILO:n tuoreen maailmanraportin mukaan ikäyrjinnästä työelämässä ollaan yhä enemmän tietoisia ja sen poistamiseksi useissa maissa on käynnistetty toimenpiteitä muun muassa lainsäädäntöä kehittämällä. Ra-

portin kirjoittaja, ILO:n asiantuntija **Lisa Wong** arvioi, että ainakin 29 maassa on voimassa lainsäädäntö, joka kieltää yksiselitteisesti suoran ja epäsuoran ikäyrjinnän.

– Lainsäädäntö samoin kuin politiikka kansallisella ja yritystasolla voi näyttellä keskeistä roolia ikääntyviä työntekijöitä koskevien stereotyyppien vähentämisessä. Lukuisissa maissa on lisäksi toteutettu laajakantoisia hallituksen tukemia tiedotuskampanjoja, joiden tarkoitus on ollut vähentää haluttomuutta pitää työssä ja palkata vanhempia työntekijöitä, hän sanoo.

Julkinen tietoisuus kasvaa

Paradoksaalista kyllä, ikäyrjintätapausten väitetty kasvu on lisännyt yleistä tietoisuutta ikääntyvien ihmisten oikeuksista. Ranskassa syrjintää ja tasa-arvoa valvova elin HALDE (Haute Autorité de Lutte contre les Discriminations et pour l'Égalité) sai 599 syrjintävalitusta vuonna 2009 kun niitä vuonna 2005 oli ollut 78. Britanniassa ikäyrjintää työelämässä koskevat valitukset kasvoivat 972 tapauksesta vuosina 2006 – 2007 lähes neljään tuhanteen tapaukseen vuosina 2008 – 2009. Saman-

laista ikäyrjintätapausten kasvua on ollut nähtävissä muun muassa Australiassa, Belgiassa ja Yhdysvalloissa.

ILO kiinnitti huomiota ikääntyvien työntekijöiden – 50-vuotiaiden tai sitä vanhempien – tilanteeseen jo vuonna 1980, jolloin se hyväksyi ikääntyviä työntekijöitä koskevan suosituksen (nro 162). Se tarjoaa ihmisarvoisia ja tuottavia työoloja korostavan viitekehysten ikääntyville työntekijöille, jotka haluavat jatkaa työelämässä tai tarvitsevat palkkatyötä. Suositus perää mahdollisuuksia ja tasa-arvoista kohtelua ikääntyville työntekijöille koskien muun muassa ammatillista koulutusta, työllisyyttä, sosiaaliturvaa ja urakehitystä. Suositus myös tarjoaa keinoja, joilla varmistetaan se, että ikääntyvät työntekijät voivat siirtyä asteittain eläkkeelle ja että eläkkeelle siirtyminen on vapaaehtoista.

ILO täydensi äskettäin suositusta opaskirjasella, jossa tarjotaan neuvoja ikääntyvien työntekijöiden palkkaamiseen; kerrotaan muun muassa siitä, mitä etuja työnantaja voi saada palkatessaan vanhempia ja kokeneita työntekijöitä. Opaskirjaseen mukaan työnantajat voisivat pitää ikääntyvät

Kuva: S. Bhar/ILO

työntekijänsä pidempään työelämässä tarjoamalla mahdollisuuden järjestää työajat joustavasti. Samalla varmistetaan se, että työntekijän tietotaito on edelleen työnantajan käytettävissä ja että heidän yrityksen palveluksessa hankkimansa tieto siirtyy nuoremmille sukupolville.

Ikääntyvien työntekijöiden tarpeet tunnistettava

ILO:n opaskirjasessa muistutetaan, että vanhemmilla työntekijöillä itsellään on erilaisia tarpeita. Joidenkin on tarve jatkaa työtä elääkseen, jotkut yksinkertaisesti haluavat olla palkkatyössä, kun taas jotkut eivät ole enää kykeneviä työhön tai heillä on talous kunnossa, joten he voivat jäädä eläkkeellä ja nauttia vapaa-ajan vietosta. Vaikka perinteinen äkkijyrkki jakolinja työelämän ja eläkkeelle siirtymisen välillä saattaakin hämärtyä, ILO:n mukaan ikääntyvien työntekijöiden työllistämishojelmien on yhä käytävä käsi kädessä asianmukaisen eläkkeellesiirtymishojelmien kanssa.

Yli 50-vuotiaita amerikkalaisia edustava yhdysvaltalainen kansalaisjärjestö AARP on havainnut, että ainakin jot-

kut työnantajat ovat huomioineet ikääntyvien työntekijöiden tarpeet.

Vuonna 2006 Yhdysvalloissa käynnistettiin AARP:n toimesta kokeneen työvoiman yhteenliittymä, johon kuuluu yli 20 yhdysvaltalaisista teollisuusjärjestöä sekä Yhdysvaltain henkilöstöhallinnon tutkimuslaitos SHRM (US Society for Human Resource Management). AARP neuvoo jäsenistöään työllistymisessä ja on tehnyt yhteistyötä muun muassa Yhdysvaltain kuljetusalan järjestön kanssa rohkaitakseen ikääntyviä ihmisiä kouluttamaan kuorma-autonkuljettajaksi.

AARP myöntää vuosittain kansainvälisiä innovaatiopalkintoja työnantajille, jotka toteuttavat yrityksissään hyviä työkäytäntöjä. Vuonna 2010 palkinnoin sai muun muassa saksalainen hoitopalveluja tarjoava Sozial-Holding yritys Mönhenengladbachista, jossa yli 30 prosenttia 800:ta työntekijästä on yli 50-vuotiaita. Sozial-Holding mainostaa henkilökunnalleen tarjoamaa erityiskoulutusta iskulauseella ”Älter als 50, na und?” (vanhempi kuin 50, entä sitten).

AARP palkitsi vuonna 2010 myös itävaltalaisen, Salzburgin julkisia pal-

veluja hoitavan Salzburg AG für Energie, Verkehr und Telekommunikation yrityksen, joka on toteuttanut työntekijöitä näiden eri elämänvaiheissa tukevaa GENERA-ohjelmaa. Kolmas vuonna 2010 palkittu oli saksalainen kauppajätti Kaufhof Galeria, joka tarjoaa koulutusta ikääntyville työntekijöilleen.

Erityisesti vähittäiskauppa-ala on kiinnostunut vanhemmista työntekijöistä. Britanniassa B&Q rautakaupan 30 000 työntekijästä yli neljännes on yli 50-vuotiaita, heidän joukossaan 96-vuotias asiakaspalveluapulainen **Syd Prior**. Ruokatavaraketju J. Sainsbury on sekin toivottanut yli 50-vuotiaat työntekijät tervetulleeksi.

Vähittäiskauppa-ala on oivaltanut, kuten eräässä alan henkilöstöä kartoittaneessa raportissa todettiin, että 18-vuotias supermarkettyöntekijä pysyy työssä keskimäärin puoli vuotta, kun taas 60-vuotias tavallisesti viisi vuotta.

Andrew Bibby

Kotitaloustyöntekijät työsuojelulain piiriin

Kansainvälinen työkonferenssi hyväksyi kesällä kotitaloustyöntekijöitä koskevan yleissopimuksen, joka toteutuessaan turvaa kotitaloustyöntekijöille samat oikeudet kuin muillekin työntekijöille. New Yorkin osavaltiossa, Yhdysvalloissa ILO:n yleissopimuksen henkeä on toteutettu jo elokuusta 2010 lähtien, jolloin osavaltion parlamentti hyväksyi kotitaloustyöntekijöitä koskevan perusoikeussopimuksen.

Kuva: V. Kutty/ILO

ILO:n arvioiden mukaan kotitalouksissa työskentelee maailmanlaajuisesti 50 – 100 miljoonaa henkilöä, jotka monissa maissa jäävät kokonaan työntekijöitä suojelevan lainsäädännön ulkopuolella. Useimmat heistä tulevat kehitysmaista ja ovat maassa laittomasti. Tämä on tilanne erityisesti Yhdysvalloissa.

Kotitaloustyöntekijät työskentelevät useimmiten yksin tai pienissä ryhmissä yksityiskodeissa, joissa he ovat julkisuudelta piilossa. Heiltä todennäköisesti puuttuvat sekä sosiaaliset että oikeudelliset turvaverkostot ja ovat siksi alttiita työnantajensa mielivallalle.

Tähän on kuitenkin tulossa muutos. Kansainvälisen työkonferenssin 100. istunto hyväksyi kesällä yksimielisesti yleissopimuksen nro 189, joka toteutuessaan antaa kotitaloustyöntekijöille samat oikeudet kuin muillekin työntekijöille. ILO:n pääjohtaja Juan Somavia kuvasi sopimusta ”historialliseksi liikkeeksi ILO:lle, mutta erityisesti se on sitä kotitaloustyöntekijöille kaikkialla maailmassa”.

New Yorkin osavaltio, Yhdysvalloissa ennakoi ILO:n sopimusta hyväksymällä jo elokuussa 2010 kotitaloustyöntekijöiden perusoikeuksia koskevan lain, jossa määritellään kotitaloustyöntekijöiden työajan pituus ja minimipalkkataso sekä vaaditaan muiden työlakien määräysten voimaansaatamista myös kotitaloustyöntekijöiden osalta. Laki on ensimmäinen kotitaloustyöntekijöiden työoloja koskeva laki, mikä koskaan on Yhdysvalloissa hyväksytty.

Lakia olivat ajaneet monet kotitaloustyöntekijöiden järjestöt, jotka olivat kampanjoineet määrätietoisesti lastenhoitajien ja muiden kotitaloustyöntekijöiden oikeuksien puolesta ja saaneet tukea vaatimuksilleen muilta perinteisiltä ammattijärjestöiltä.

Amerikan ammattijärjestöjen liiton AFL-CIO:n avustuksella New Yorkin kotitaloustyöntekijäjärjestöt ja niiden sisarjärjestöt muissa Yhdysvaltain osavaltioissa lähettivät edustajansa Kansainväliseen työkonferenssiin Geneveen tukemaan kotitaloustyöntekijöitä koskevan yleissopimuksen hyväksymistä. Aiemmin ne olivat luovuttaneet ILOlle omiin kokemuksiinsa perustuvan yksityiskohtaisen raportin yleissopimuksen lopullisen luonnoksen pohjaksi.

Neljännes lastenhoitajista alle köyhyysrajan

Tarve kotitaloustyöntekijöiden työolojen korjaamiselle on suuri. **Ai-jen Poo** Yhdysvaltain kansallisesta kotitaloustyöntekijöiden liitosta NDWA:sta arvioi, että neljännes 200 000 New Yorkin osavaltiossa työskentelevistä lastenhoitajista elää alle köyhyysrajan.

– He ovat ylivoimaisesti maahanmuuttajia ja värillisiä naisia. Heistä 59 prosenttia on yksinhuoltajia ja työssäkäyviä köyhiä. He ovat niitä, jotka ensisijaisesti elättävät perheitään täällä ja heidän omassa kotimaassaan. Merkittävä joukko kotitaloustyöntekijöistä on maassa ilman papereita ja he työskentelevät osa-aikaisesti tai määräaikaisesti ilman vakuutuksia tai veroja, mikä antaa työnantajille mahdollisuuden käyttää heitä hyväksi, hän kertoo.

Poon mukaan kotitaloustyöntekijöiltä usein puuttuu myös asianmukainen terveydenhuolto, joten heidän on oltava työssä sairaanakin hoitamassa vanhuksia tai lapsia, sillä jos he ilmoittautuvat sairaiksi, he ovat vaarassa menettää työnsä.

NDWA edustaa 33 paikallista kotitaloustyöntekijäin järjestöä 17 kaupungissa ja 11 osavaltiossa eri puolilla Yhdysvaltoja ja sen jäsenjärjestöt New Yorkissa olivat niitä, jotka lobbasivat tehokkaasti kotitaloustyöntekijöiden oikeuksia koskevan lain puolesta. Ai-jen Poo kertoi juuri tulleen koulutustilaisuudesta, jossa hän oli ollut kouluttamassa kotitaloustyöntekijöitä uu-

desta laista ja sen tarjoamista oikeuksista.

– Koulutamme heistä ”lähettiläitä”, jotka puolestaan kouluttavat muita kanssatyöntekijöitä puolustamaan oikeuksiaan ja neuvottelemaan paremmista työoloista. Pyrimme myös ammatillistamaan työntekijöitä opettamalla heille erilaisia ammattitaitoja kuten sairaskohtauksen saaneen elvyttämistä ja erilaisia siivoustekniikoita, Ai-jen Poo kertoo.

Poon mukaan järjestöt tarjoavat myös tukeaan työntekijöille, jotka ovat joutuneet työnantajiansa hyväksikäytön uhreiksi.

– Teemme rikosilmoituksia tai järjestämme julkista koulutusta ja painostusta tapauksen ympärillä. Joskus järjestämme myös julkisia mielenosoituksia kotien ulkopuolella, hän selvittää.

Kotitaloustyöntekijöiden oikeuksia koskevan lain voimaantulo riippuu kuitenkin ministeriöistä, joilla on käytössään vain rajallisesti resursseja. Siksi viranomaisia saattaa houkuttaa valvoa vain suurempia työpaikkoja, mikä näyttää tehokkaammalta kuin lastenhoitajiaan huonosti kohtelevien kotitalouksien jahtaaminen.

– Kotitaloustyöntekijöiden järjestäytymisen on tuonut paljon julkisuutta ja osavaltiolain hyväksymisen myötä olemme päässeet yhteistyöhön työministeriön kanssa parantaaksemme työntekijöiden työoloja. Teemme työtä sen puolesta, että he (viranomaiset) ymmärtäisivät lain voimaansattamisen pienissäkin työpaikoissa olevan symbolinen viesti ja rohkaisu muille, Poo sanoo.

”Me voimme tehdä sen”

Brooklyssa, New Yorkissa kotitaloustyöntekijät ovat järjestäytyneet osuustoiminnallisiin yhteisöihin. Näitä ovat muun muassa siivoojien osuuskunta Si Se Puede! We Can Do It! Inc. ja lastenhoitajien Beyon Care.

Osuuskunta-asiamies **Vanessa Brunzburg** Brooklyssa sijaitsevasta, osuuskuntia isännöivästä Perhe-elämän keskukselta, kertoo, että Si Se Puede!-osuuskunnan alkuperäiset 15 perustajaa olivat enimmäkseen naisia Meksikon Pueblan maakunnasta. Vuonna 2006 perustettu osuuskunta on laajentanut toimintaansa tuntuvasi tänä vuonna. Siihen on liittymässä

15 uutta tulijaa sen jälkeen kun he ovat suorittaneet tiiviin kolme kuukautta kestävä koulutusohjelman. Tulijat ovat edelleenkin etupäässä Pueblasta, vaikka osuuskunnalla onkin nyt jo myös yksi bangladeshilainen osakas. Beyond Caren osakkaat tulevat lähinnä Latinalaisesta Amerikasta ja Karibian alueelta.

Keskuksen tarjoamat koulutusohjelmat sisältävät koulutusta sekä ammatillisissa että järjestöllisissä taidoissa niin että työntekijät paitsi tietävät miten neuvotella työoloista ja rekrytoida muita mukaan, myös oppivat parhaita tapoja siivota ja käyttää turvallisia materiaalia sekä ensiaputaitoja. Osuuskuntien jäsenet voivat siten tarjota tasokkaampaa työtä työnantajilleen, jotka usein ovat itsekin keskiluokkaisia työn ja perhe-elämän tasapainon kanssa kamppailevia työssäkäyviä. He yrittävät viedä perhettään ja työtään eteenpäin yhteiskunnassa, jossa on vain niukasti tarjolla lasten päivähoitopalveluja.

Brunzburg kertoo, että osuuskunnissa työskentelevät siivoojat ansaitsevat 20 – 22 dollaria tunnissa, mikä on melko hyvä palkka kotitaloustyöntekijöille. Lastenhoitajat puolestaan ansaitsevat kokopäivätyössä ollessaan 12 dollaria tunti ja 16 – 18 dollaria osa-aikatyössä. Perhe-elämän keskus tarjoaa osuuskunnille toimitilat, mutta osuuskuntien hallinnosta vastaavat osakkaina toimivat naiset itse. Esimerkiksi osuuskunta Si Se Puede kerää jäsenistöltään jäsenmaksua, jolla se on palkannut työntekijän hoitamaan osuuskunnan paperityön ja vastamaan puhelimeen.

Perhe-elämän keskuksen ja osuuskuntien ei ole toistaiseksi tarvinnut haastaa työntekijä oikeuteen. Työntekijät ja työnantajat ovat nyt alikirjoittaneet New Yorkin osavaltiolakia ja ILO:n yleissopimusta myötäilevän työsopimuksen, mikä on selventänyt työntekijän ja työnantajan välisiä suhteita. Kotitaloustyöntekijät ovat osoittaneet yhdessä, että ”he voivat tehdä sen”.

Ian Williams

ILOlle vahva rooli sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämisessä

Kuvat: ILO

ILO:n pääjohtaja Juan Somavia

Kansainvälisen työkonferenssin historialliseen 100:nteen istuntoon oli kutsuttu joukko maailman johtajia, jotka puheenvuoroissaan korostivat ILO:n vahvempaa roolia maailmantalouden elvytystoimien ja sosiaalisesti oikeudenmukaisemman globalisaation muotoilussa. Istuntoon osallistuivat muun muassa Saksan liittokansleri Angela Merkel, Venäjän pääministeri Vladimir Putin, Tansanian presidentti Jakaya Kikwete ja Tasavallan presidentti Tarja Halonen.

Presidentti Tarja Halonen

Saksan liittokansleri Angela Merkel

Venäjän pääministeri Vladimir Putin

Tansanian presidentti Jakaya Kikwete

Avauspuheenvuorossaan ILO:n pääjohtaja **Juan Somavia** muistutti vaikeista haasteista, joita kansainvälisen yhteisön on ratkaistava voidakseen muuttaa tehottomiksi osoittautuneita kasvumalleja ja epäoikeudenmukaisen globalisaation sääntöjä, joista hänen mukaansa nykyiset talouskriisi juontavat ja jotka ovat järjestelmällisesti lisänneet epätasa-arvoa lähes kaikkialla viimeiset 30 vuotta.

– Ei ole ihme, että ihmiset ovat pettyneitä ja vihaisia, hän totesi.

Somavian mukaan kuohunta arabimaailmassa on osoittanut, että todellinen muutos vaatii laajapohjaista sosiaalista ja julkista liikettä, joka tuo ihmisten äänen ja vaatimukset päätöksentekijöiden tietoisuuteen.

– ILO:n tehtävä on tukea maailmaa, jossa on vähemmän jännitteitä, suurempi oikeudenmukaisuus ja vahvempi turvallisuus. Arvoinemme ja ohjelminemme me olemme historian oikealla puolella, hän painotti.

Halonen vetosi oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon

Tasavallan presidentti **Tarja Halonen** korosti tarvetta lisätä sosiaalista oikeudenmukaisuutta osana turvallisuuden vahvistamista maailmassa.

– Viime kuukausien tapahtumat Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä ovat jälleen avanneet meidän silmämme huomaamaan, että konfliktitilanteita lisäävät, ei vain demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen laiminlyönti, vaan myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puute, hän totesi.

Halosen mukaan sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kehityksen toteutuminen olisi tehokas tapa lisätä turvallisuutta. Hän muistutti, että YK on pyrkinyt globaalilla tasolla vahvistamaan myönteisen kehityksen tukemista, vaikka ratkaistaviksi

työntyvien konfliktien määrä tuntuukin jatkuvasti kasvavan. Kestävän kehityksen aikaansaaminen olisi kuitenkin Halosen mielestä monta kertaa parempi vaihtoehto niin inhimillisen kärsimyksen poistamiseksi kuin taloudellisestikin.

– Kansainvälisellä työjärjestöllä on globaali rooli ihmisoikeuksien ja turvallisempien sosiaalisten ja työelämän normien luomisessa. Järjestön hyväksymät ydinsopimukset ovat edelleen erittäin ajankohtaisia. Mutta niiden täytäntöönpanossa jäsenvaltioissa on vielä tehtävää monella suunnalla maailmaa. Erityisesti pakkotyön ja lapsityövoiman pahimpien muotojen poistamiseksi vaaditaan vielä paljon työtä. Myös työntekijöiden järjestäytymis- ja neuvotteluoikeutta on edelleen pidettävä esillä, presidentti Halonen painotti.

Halonen otti puheessaan kantaa myös tasa-arvon toteutumiseen työelämässä. Hän muistutti, että sukupuolten tasa-arvon toteutuminen on ihmisoikeuksien toteutumista. Samoin ovat myös työsyönnän poistaminen ja rasmin torjuminen.

– Pelkästään hallitusten toimin ei päästä ILO:n asettamiin tavoitteisiin. Järjestön erityispiirre ja vahvuus on kolmikantaisuudessa. Kun päätökset on tehty yhdessä, kaikkien osapuolten on helpompi tukea ja edistää yksimielisten päätöksien toimeenpanoa kotimaissaan, Halonen totesi.

Saksa vahvistaisi ILOa

Saksan liittokansleri **Angela Merkel**, joka ensimmäisenä Saksan valtiojohtajana osallistui ILO:n työkonferenssiin, toivoi ILOlle vahvempaa roolia kansainvälisen talousyhteistyön ytimessä.

– G8- ja G20-maiden kokouksia ei voida edes ajatella ilman ILO:n kokemusten tuomaa panosta, hän totesi lisäten, että ILO:n mukanaolo oli ainoa

Työn maailma ja Suomi

Professori Bruun ILO:n yhdistymisvapauskomiteaan

keino ”antaa globalisaatiolle muoto ja rakenne”.

Merkel kehotti ILOa ja Kansainvälistä työkonferenssia osoittamaan ”intohimoa ja rohkeutta” uusien haasteiden käsittelyssä ja ”kuulumaan noihin järjestöihin, jotka jättävät jälkensä globalisaatioon”.

Venäjältä tukea ihmisarvoiselle työlle

Venäjän pääministeri **Vladimir Putin** vakuutti maansa politiikan olevan sopusoinnussa ILO:n ihmisarvoisen työn agendan kanssa. Hän tarjosi Venäjän isännöityä ensi vuonna pidettäväksi suunnitellulle kansainväliselle konferenssille, jonka on määrä pohtia, miten parhaiten voitaisiin edistää ILO:n agendan tavoitteita.

Puheessaan Kansainväliselle työkonferenssille Putin peräsi ”kestävän pää” ja ”tasapainoisempaa talouskasvun mallia, joka hyödyttäisi maailman yhteisöä kokonaisuudessaan, eikä ainoastaan yksittäisiä maita”. Hän myös alleviivasi ILO:n roolia talouden elvyttämishjelmien muotoilussa.

Tansanian presidentti **Jakaya Kikwete** toivoi puolestaan globalisaatioon uutta lähestymistapaa, jossa tehokkaat talouskasvun polut johtaisivat uudelle sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tasolle.

– Viime aikaiset maailmantalouden ja rahoitusalan kriisit ovat tuoneet uusia haasteita ihmisarvoisen työn agendan toteuttamiselle ja uhkaa romuttaa joitain niistä ylevistä tavoitteista, joita maailma on saavuttanut kuluneina vuosikymmeninä. Nämä uudet haasteet vaativat uutta lähestymistapaa, presidentti Kikwete totesi.

Kansainvälisen työkonferenssin 100:n istuntoon osallistui valtiojohtajien lisäksi 4 000 hallitusten ja työmarkkinajärjestöjen edustajaa ILO:n 183:sta jäsenvaltiosta. ■

Kansainvälisen työkonferenssin jälkeen kesäkuussa pidetyssä kokouksessaan ILO:n hallintoneuvosto valitsi uudet jäsenet keskeisiin valvontaelimiinsä. Yhdistymisvapauskomitean jäseneksi nimettiin myös suomalaisen kansainvälisen työlainsäädännön asiantuntija, professori **Niklas Bruun**.

Yhdistymisvapauskomitea on Asiantuntijakomitean ohella yksi ILO:n merkittävimmistä valvontaelimistä. Komitea käsittelee työntekijä- ja työnantajajärjestöjen sille tekemiä valituksia, jotka koskevat järjestäytymisvapauden, neuvotteluoikeuden tai työtaisteluvapauden loukkauksia jossain ILO:n jäsenmaassa.

– Komitean oikeuskäytäntöä seurataan tarkasti eri ihmisoikeustuomioistuimissa. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on viime vuosina yhä enenevässä määrin viitanut ILO:n käytäntöön, Bruun kertoo.

Bruun pitää tärkeänä, että Yhdistymisvapauskomiteassa on myös Pohjoismaista yksi jäsen, joka osaa selvittää muille jäsenille, miten yhdistymisvapaus toimii eri Pohjoismaissa. Hän muistuttaa, että Pohjois-

maiden työmarkkinajärjestelmiin liittyy eräitä erityispiirteitä, joita ei muualla juuri esiinny. Pohjoismaiset työmarkkinat myös toimivat varsin hyvin verrattuna moniin muihin maihin. Siksi hänen mielestään onkin perusteltua, että komitean puolueettomien jäsenten joukossa on yksi Pohjoismaita tunteja jäsen.

– Pidän hyvin merkittävänä tunnustuksena sitä, että Pohjoismaat yhteisesti voimakkaasti – ja niiden hallitusten poliittisista väleistä riippumatta – ovat tukeneet ehdokkuuttani näin tärkeään kansainväliseen tehtävään, Bruun toteaa.

Professori Niklas Bruun toimii tällä hetkellä yksityisoikeuden professorina Helsingin yliopistossa. Aiemmin hän on toiminut muun muassa kauppoikeuden professorina Ruotsalaisessa kauppakorkeakoulussa, Hankenissa, Helsingissä.

Professori Bruunilla on ollut lukuisia kansainvälisissä asiantuntijatehtäviä. Kansainvälisen työjärjestön asiantuntijatehtävien ohella hän on toiminut muun muassa EU-työoikeuden tutkijana ja ollut useissa asiantuntijatehtävissä EU:ssa. ■

ILO:n hallintoneuvosto päätti ensi kesän työkonferenssin teemoista

Kansainvälisen työjärjestön (ILO) 312. hallintoneuvoston kokous pidettiin Genevessä 7.-18. marraskuuta. Kokouksessa noudatettiin ensimmäisen kerran uutta toimintamallia, jonka mukaan asiat käsiteltiin kokonaisuudessaan yhdellä kertaa ilman aiempaa työryhmytyöskentelyä. Kokouksen asialista oli melko pitkä ja kokous siksi työntäyteinen.

Keskeisimmät päätökset koskivat yhtä vuoden 2013 työkonferenssin aiheen valintaa, joksi päätettiin kestävä kehitys, ihmisarvoinen työ ja vihreät työpaikat, sekä ILO:n toiminnan arviointia ja itsenäisen arviointikomitean vakinaistamista.

Lisäksi päätettiin uuden pääjohtajan valintaprosessista, koska nykyinen pääjohtaja **Juan Somavia** on ilmoittanut eroavansa 1.9.2012 lukien kesken toimintakautensa. Järjestön uuden pääjohtajan valitsee hallintoneuvosto ja valinta tehdään ylimääräisessä hallintoneuvoston istunnossa 28.5.2012. ■

Sarkozy kiirehtii G20-maita vahvistamaan globalisaation sosiaalisia ulottuvuuksia

Kuva: ILO

Marraskuun alussa Cannesissa, Ranskassa pidetyn G-20 maiden huippukokouksen alla Ranskan presidentti **Nicolas Sarkozy** kiirehti maita vahvistamaan globalisaation sosiaalisia ulottuvuuksia.

– Kiinteämpi ja vahvempi globalisaatio, joka hyödyttää työntekijöitä ja edesauttaa sosiaalista edistymistä on kunnianhimoinen tiekartta, joka on uskottu teille, hän totesi evästäen Pariisissa syyskuun lopulla kokoontuneita, Cannesin huippukokousta valmistelevia G20-maiden työ-

ministereitä.

Sarkozy, joka tällä hetkellä toimii G20-maiden kiertävänä presidenttinä, painotti tarvetta ”varmistaa, että globalisaatio edistää sosiaalista kehitystä samalla kun se kiihdyttää taloudellista edistymistä.” Hän lisäsi vielä, että ”sosiaalinen kehitys on paras tapa varmistaa taloudellinen vakaus”.

Sarkozy kehotti G20-maiden johtajia lähentämään yhteistyötä johtavien kansainvälisten talousjärjestöjen kanssa ”oikeudenmukaisemman ja tehokkaamman kansainvälisen hallinnon” aikaansaamiseksi. Sarkozy käytti esimerkkinä ILO:n pääjohtajan **Juan Somavian** ja ILO:n jo pitkään jatkunutta kiinteää yhteistyötä näiden järjestöjen kanssa.

Sarkozy painotti myös tarvetta asettaa työllisyys taloudellisten valintojen keskiöön.

– Jos haluamme, että työllisyys toipuu vuoteen 2015 mennessä kriisiä edeltäneelle tasolle, meidän on luotava 110 miljoonaa uutta työpaikkaa kaikkiin G20-maihin tai 22 miljoonaa työpaikkaa joka vuosi viiden vuoden ajan, hän sanoi.

Sarkozyn mukaan myös työelämän oikeuksia tulisi vahvistaa, jotta ”kilpailu ilman sääntöjä, ei vetäisi kaikkia alas”.

– Ranska ei voi hyväksyä sitä, että kaikki G20-maat, joista useimmat ovat myös ILO:n jäseniä, eivät ole ratifioineet kaikkia työelämän perusoikeuksia koskevia ILO:n yleissopimuksia, hän huomautti. ■

ILO:n hallintoneuvosto valitsi uuden puheenjohtajan

ILO:n hallintoneuvosto on valinnut 311. istunnossaan hallintoneuvoston uudeksi puheenjohtajaksi vuosille 2011 – 2012 Australian työministerinä toimineen **Greg Vinesin**. Hän korvaa tehtävässä Etelä-Afrikan YK-suurlähettilään **Jerry M. Mtjilan**, joka valittiin puheenjohtajaksi maaliskuussa 2011.

Vines on tehnyt työtä työelämän suhteiden parissa yli 30 vuotta ja on nyt Australian hallituksen työasioiden erityisasiantuntija. Hän on toiminut myös useissa muissa asiantuntijatehtävissä Australian alueellisissa ja liittovaltion hallituksissa. Vuosina 2008 ja 2009 Vines toimi pääministeri **Timor Lesten** erityisasiantuntijana. ■

Kuva: ILO